

«Друкуюцца ў «Маладосці»»

«Маладосць» друкуе на сваіх старонках чатыры гісторыкі Лады Алейнік, а чытачам «Чырвонкі» прапануе дзве? Неправядліва, скажаце? Ды не, проста «Маладосць» таксама чакае «чырвонкаўскага» чытача.

Урокі, што мы выносім з дзяцінства

Цяжка быць Богам

Прыгадваючы свае школьныя гады, заўжды са шкадаваннем успамінаю гэтага хлопца. Са шкадаваннем і з дамешкам сорама, прыкрай няёмкасці.

Ці не ў кожным класе былі такія вучні... Самотныя ізгой, якіх не прымалі ні ў адну кампанію, з якімі ніхто не сябраваў. У лепшым выпадку іх не заўважалі, у горшым — яны рабіліся ахвярамі дзіцячай кампаніі — з іх клілі і здэкаваліся, іх бясконца прыніжалі і абражалі.

Вось такой ахвярай быў у нашым класе гэты хлопец. Не, такой жорсткасці, якую сёння можна ўбачыць у сёйве — калі падлеткі натоўпам топчуць нагамі аднагодка і здымаюць гэта на мабільнікі, — у нас не было. Было іншае...

Мы вучыліся разам усяго два гады. Пасля васьмага класа, калі частка вучняў паступіла ў тэхнікумы ды вучылішчы, астатніх «аб'ядналі» — з пяці васьмых класаў утварылі два дзяцяцкія. Вось так мы сталі з ім аднакласнікамі.

Хлопец гэты быў... вялізны. Вельмі высокі і вельмі тоўсты, рыхлы і няўклудны. І страшна неахайны. Не прыгадаю, каб хоць раз бачыла яго з чыстай галавой. Валасы ў яго заўсёды былі тлустыя і зліплыя. Твар вуграваты. Школьны касцюк — пакамечаны і заплямлены. Ад яго патыхала потам і нейкімі лекамі — ці то валяр'янкай, ці то карвалолом. Апроч таго, у яго былі акулеры з тоўстымі лінзамі, якія рабілі вочы маленькімі, а ўвесь твар камічным.

За адну парту з ім ніхто не сядзіў. Ім адкрыта грэбавалі. Зняважыць яго не лічылася чымсьці выключным, гэта было натуральна, як чхнуць. Яго ніхто не называў па імені,

да яго звярталіся толькі па мянушцы — Сала.

У яго не было сяброў ні ў школе, ні па-за школай. На вуліцы яго можна было ўбачыць толькі ў кампаніі маці — неверагодна тоўстай жанчыны ў дзіўнай вопратцы. Яна заўжды была апранута ў нейкія старасвецкія ўборы — шырокія і даўжэзныя спадніцы, кофточкі з процьмай брыжыкаў ды карункаў, ідыёцкія капялюшкі. Сын і маці былі вельмі падобныя — абое вялізныя, няўклудныя... і агідныя.

Вучыўся ён добра. Асаблівыя здольнасці выяўляў у матэматыцы ды фізіцы. Гэтым карыстаўся. У яго ледзь не штодня адбіралі партфель, выцягвалі сшыткі з хатнімі заданнямі і дружна спісвалі. А пасля шпурлялі сшыткі яму ў твар і пагражалі: «Ну, глядзі, Сала! Калі будучы памылкі, капец табе!»

Але найбольшыя прыніжэнні ён перажываў у дзяцяцкім класе, калі закахаўся ў аднакласніцу. Не ведаю, што яго ў ёй прывабіла. Бо не была яна ні прыгожай, ні разумнай... Ці не самая разбэшчаная ў нашым класе, вучылася праз пень-калоду.

Ён не ўмеў хаваць пачуцці, у яго ўсё было на твары. На ўроках вачэй з яе не зводзіў — нават за тоўстымі лінзамі было відно, якой пяшчотай поўняцца яго вочы.

А дзяўчына гэтая ўспрыняла яго ўвагу як абразу. Яна проста ўзне-навідзела яго! (Тым больш што з яе пачалі пацвельвацца аднакласнікі — маўляў, вось які ў цябе класны кавалер! Пашанцавала дык пашанцавала!) Праходзячы каля яго парты, яна магла пльонуць яму ў сшытак.

Бруднай анучкай, якой мыюць дошку, магла пляснуць яму па твары і задаволена зарагатаць пры гэтым

на ўвесь клас. А ён ніяк не рэагаваў — чырванее і маўчаў.

Дшто я тады яго не абараніла. А магла гэта зрабіць. Не, я не была супер-пупер аўтарытэтам у класе. Відавочнага лідара ў нас увогуле не было. Проста з маім меркаваннем лічыліся. І я дакладна ведаю, што калі б загадала пакінуць гэтага хлопца ў спакой, ад яго адчапіліся б. Толькі вась тады мне не было яго шкада. Зусім. Ні кроплі. Ён не выклікаў у мяне ніякага спачування, адно агіду ды грэблівасць. Мне, як і ўсім, было смешна, калі ў сталойцы нехта пацэліць катлетай у яго міску з баршчом. Смешна было глядзець, як ён абцірае рукавом запырсканы твар...

Дзіўна, але пасля заканчэння школы — на працягу дваццаці пяці гадоў! — мы з ім ніводнага разу не перасякліся. Хоць яго дом стаіць на адлегласці каля сотні метраў ад майго, і паўз гэты дом я кожны дзень праходжу па некалькі разоў.

З той аднакласніцай, у якую ён быў закаханы, нашы шляхі таксама разышліся адразу пасля школы. Праўда, я мне даводзіцца бачыць амаль штодня — у кампаніі спітых мужыкоў ля крамы. Часам яна спыняе мяне і жаласліва просіць грошай — заўсёды адна і тая ж песня: «Выручы... вельмі трэба... я ж аддам...»

Вось гэтым летам, працуючы ў прыёмнай камісіі, я такі сустрэла таго хлопца. Мы сутыкнуліся каля выхада з універсітэцкага рэктарата. Ён галантна адчыніў перада мной дзверы, глянуў у твар і... пазнаў. І так радасна павітаўся, быццам убачыў дарагога сябра!

Выйшлі з будынка і прыпыніліся пагутарыць. Ён раскажаў, што даўным-даўно жыве ў іншым раёне горада, да маці прыязджае рэдка. Часцей

яна ездзіць да яго — дапамагае даглядаць дзяцей. Іх у яго двое — сын і дачка. Працуе ён ва ўніверсітэце. У мінулым годзе абараніў доктарскую.

Нельга сказаць, што знешне ён моцна змяніўся. Такі ж высозны і тоўсты. Толькі цяпер ён выглядаў не няўклудна, як у падлеткавыя гады, а прадстаўніча ды імпазантна. Увесь з сябе рэспектабельны, дагледжаны. Тыя жудасныя акулеры змяніў на кантактныя лінзы. Патыхаў дарагім парфумай. Пахваліўся дарагім аўтамабілем.

Мне страшна хацелася папрасіць у яго прабачэння за ўсё, што калісьці адбывалася ў школе. Але размова ў нас была такая лёгкая і прыязная, што няёмка было нават згадваць пра колішнія падзеі. Магчыма, я проста сапсавала б яму настрой напамінам пра былое. Бо каму прыемна такое ўспамінаць?

А пасля ён пацікавіўся, ці не ведаю я, як пажывае тая дзяўчына — тая, у якую ён быў закаханы ў дзяцяцкім класе і якая так люта помсціла

яму за гэта. І я сслухіла. Сказала, што сто год яе не бачыла і нічога пра яе не ведаю. А што я павінна была яму сказаць? Што яна ўшчэнт спілася? Што ходзіць брудная і пабітая? Было ж бачна, што нават праз дваццаць шэсць гадоў пасля школы, пасля ўсіх прыніжэнняў, якія стрываў ад той дзяўчыны, ён захаваў да яе нейкія рэшткі пачуццяў. Вось няхай і далей захоўвае. Магчыма, ён марыць сустрэць яе калі-небудзь. Марыць, што яна ўбачыць, якім ён стаў, і моцна-моцна пашкадуе, што тады адпрэчыла яго.

Пасля той сустрэчы я доўга думала пра гэтых дваіх. Фантазіравала, як маглі б скласціся іх лёсы, калі б, напрыклад, усё пайшло па-іншаму... Уяўляла розныя варыянты разгортвання жыццёвых сюжэтаў.

Разумею, якая няпростая праца ў Таго, хто назірае за намі зверну. Столькі лёсаў у Яго руках! І пра кожны лёс трэба паклапаціцца асобна. Відавочна, што шанец ён дае кожнаму. Ну, а ўжо як распарадзіцца гэтым шанцам — наша асабістая справа.

Пра адну дзяўчынку

і паловаць школьніцы разам... Пасля настаўніца завяла дзяўчынку ў клас, загадала стаць каля дошкі і звярнулася да ўсіх вучняў — маўляў, на дні нарадзэння вашага сябра здарылася злачыства... калі хтосьці ведае пра гэта што-небудзь ці нешта бачыў, няхай шчыра раскажа... бо бацькі хлопчыка выключыць міліцыю, і ўсё будзе высветлена так ці інакш...

Ніхто не разумее, пра што ідзе гаворка. І дзеці пачалі прыгадваць усе злачыствы дзяўчыны, пра якія ведалі.

Лепшая сяброўка дзяўчыны, з якой яны сядзелі за адной партай, паднялася і сказала:

— Яна з Сярогам цалавалася!

Сярожа пачырванее і крыкнуў:

— Мы не цалаваліся! Яна мне парушынку з вока...

Дагаварыць ён не змог, бо клас выбухнуў рогатам.

А другая аднакласніца гучна абвясціла:

— Яна ўжо ліфчык носіць!

Усе ізноў зарагаталі...

Гэта працягвалася хвілін пяццаццаць. Амаль што вечнасць. Абвінавачанні сыпаліся, як з мяшка гарох... Згадана было ўсё: у каго дзяўчынка аднойчы спісала хатняе заданне, у каго была закахана, што пра каго гаварыла.

Пасля ўрокаў настаўніца прыйшла да дзяўчыны дамоў і паведаміла яе бацькам, што іх дачка ўкрала залатое ўпрыгожанне і цяпер «трэба думаць, як выходзіць з сітуацыі». Дзяўчынка горка плакала і клялася, што нічога не брала...

На наступны дзень яна не пайшла ў школу. Паўдня блукала па горадзе і думала, як памерці — каб хутка і не балюча. Але не прыдумала. А дома яе чакаў чарговы скандал — настаўніца пазваніла бацькам, і прагул быў выкрыты па гарах слядах, даруіце за каламбур.

Вечарам таго дня маці дала дзяўчыны некалькі буйных грашоў купюр і загадала занесці бацькам аднакласніка. Дзяўчынка ізноў плакала і прасіла-маліла, каб яе не прымушалі гэтага рабіць, бо яна ж нічога не крапа, а занесці грошы — гэта значыць прызнаць сваю віну. Але бацькі былі няўмольнымі... І яна пайшла, стараючыся ні пра што не думаць. А калі пазваніла ў дзверы і працягнула маці аднакласніка грошы, тая збянтэжылася і замітусілася. Запрасіла дзяўчынку ў кватэру, пачала войкаць ды выбацацца... Урэшце патлумачыла, што ланцужок ужо знайшоўся.

Хлопчык, на дні нарадзэння якога ўсё адбылося, пазней прызнаўся

дзяўчыны, што ланцужок сапраўды быў украдзены іх аднакласніцай (нават імя злачынцы назваў). Напалохаўшыся магчымага слова «міліцыя», тая адзінаццацігадовая школьніца ва ўсім прызналася і вярнула рэч гаспадыні. А несправядліва абвінавачаная дзяўчынка была рэабілітавана — настаўніца перад усім класам папрасіла ў яе прабачэння.

Але, нягледзячы на тое, што ўсё высветлілася, дзяўчыны яшчэ доўга чамусьці было сорамна. Невядома чаму. Пазней яна знайшла адка з кнізе аднаго пісьменніка. «Мы адчуваем сорама не таму, што ў чымсьці вінаваты, а таму, што наша прыніжэнне бачыць усе».

У цэлым жа гэта гісторыя амаль не паўплывала на далейшы лёс дзяўчыны. У яе душы не засталася незагойнай раны, яна не ачарсцвелая, не расчаравалася ў людзях і нават не зрабіла ніякіх мудрых высноў. Бо якія там высновы ў адзінаццацігадовай?

...Дзяўчынка даўно вырасла і стала жанчынай. Яшчэ сто разоў у жыцці яна сутыкалася з крыўднымі абвінавачаннямі. Але прынізіць яе мацней, чым яна была прыніжана тады, у пятым класе, нельга. Гэта проста немагчыма. Нават не стараіцца.

Дзяўчыны было адзінаццаць гадоў. І аднойчы хлопчык-аднакласнік запрасіў яе на дзень нарадзэння. У яго тады сабралася даволі вялікая кампанія, недзе пятнаццаць дзяцей. Святаванне праходзіла традыцыйна. Спачатку — пачостка, прысмакі, торт са свечкамі, пасля — гульні...

У кватэры хлопчыка мелася шмат цікавых рэчаў «марской тэматыкі» — ракавіны, каралы, засушаныя экзатычныя рыбіны. А каля люстры ў калідоры быў прымацаваны дэкаратыўны штурвал, на якім віселі матчыны ўпрыгожванні — рознакаляровыя пацеркі ды ланцужкі... Адзін ланцужок быў з адмысловым кулонам. Хлопчык

сказаў, што кулон — бурштынавай кроплі з замураваным усярэдзіне павучком — больш за тысячу гадоў.

Дзяўчынка зняла ланцужок, разгледзела, на сябе прыкінула, каля люстры пакруцілася... Дый вярнула на ранейшае месца.

А на наступны дзень маці гэтага хлопчыка прыйшла ў школу і абвінавачвала дзяўчынку ў крадзяжы. Спачатку выклікала яе ў калідор і сказала, што калі тая верне ланцужок, то яна нікому пра гэты выпадак не раскажа. Дзяўчынка патлумачыла, што нічога не брала. Тады маці хлопчыка пагаварыла з настаўніцай, і дзве дарослыя жанчыны пачалі ўшчуваць